

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"МЕТОДОЛОГІЯ І ТЕХНОЛОГІЯ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"
для студентів спеціальності 8.03050501
"Управління персоналом та економіка праці"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2012

Затверджено на засіданні кафедри соціології та психології управління.

Протокол № 1 від 25.08.2011 р.

Укладачі: Дороніна М. С.

Ковальова В. І.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Методологія і технологія наукових досліджень" для студентів спеціальності 8.03050501 "Управління персоналом та економіка праці" всіх форм навчання / укл. М. С. Дороніна, В. І. Ковальова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 40 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за модулями й темами, плани лекцій і семінарських (практичних) занять та визначено систему оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності "Управління персоналом та економіка праці" всіх форм навчання.

Вступ

Об'єктивні процеси інформатизації та інтелектуалізації суспільного життя створили передумови перетворення науки на продуктивну силу, здатну, з одного боку, забезпечувати прогрес людського розвитку, з іншого – створювати небезпеку некомпетентного використання її здобутків. У зв'язку з цим сучасний фахівець з управління персоналом повинен володіти технологією і методикою розроблення науково обґрунтованих програм розвитку людського капіталу підприємства, який найбільшою мірою є гарантом надійності та ефективності його функціонування.

Метою навчальної дисципліни "Методологія і технологія наукових досліджень" є надання знань у галузі організації наукових досліджень, підготовка студентів до самостійного виконання наукової роботи, ознайомлення з формами звітів, методикою підготовки доповідей, наукових статей, курсових та дипломних робіт.

Для досягнення мети поставлені такі *основні завдання*:

визначення змісту та особливостей емпіричного, методичного та методологічного рівнів наукового дослідження;

формування концептуального уявлення щодо змісту елементарних наукових методів дослідження;

опанування студентами правил обрання предметної області дослідження, формулювання теми, об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження;

опанування студентами системного уявлення щодо структурних елементів наукової проблеми та наукових завдань;

опанування студентами правил роботи з інформаційними ресурсами та композиціями наукових звітів;

визначення змісту понять "науковий результат" і "новий науковий результат";

опанування студентами форми, порядку, документального забезпечення впровадження наукових результатів.

Предметом вивчення дисципліни є теоретичні, методологічні, методичні основи науково-дослідницької діяльності її технологічне, організаційне, правове забезпечення.

Структура програми навчальної дисципліни наведена в табл. 1.

Структура програми навчальної дисципліни "Методологія і технологія наукових досліджень"

Курс: підготовка магістрів	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ECTS – 6, у тому числі: змістовних модулів – 2; самостійна робота	Шифр та назва галузь знань: 0305 "Економіка і підприємництво"	Вибіркова. Рік підготовки: 5 (1). Семестр: 9, 10 (1, 2)
Кількість годин: усього – 216; змістовних модулів 2: модуль 1 – 144 годин; модуль 2 – 72 годин	Шифр та назва спеціальності: 8.03050501 "Управління персоналом та економіка праці"	Лекції: кількість годин – 26. Практичні (семінарські): кількість годин – 26. Самостійна робота : кількість годин – 164.
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 26. Кількість годин на тиждень – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Види контролю: підсумковий модульний контроль

1. Компетенції та кваліфікаційні вимоги

Підґрунтям для ефективного оволодіння знаннями, вміннями, навичками і компетенціями у сфері методології і технології наукових досліджень є опанування студентами таких дисциплін, як "Філософія", "Політекономія", "Соціологія", "Соціальна психологія", "Психологія і педагогіка", "Організаційна поведінка", "Математика для економістів" та ін.

Теоретичну та практичну підготовку магістри отримують у формі лекційних, практичних, семінарських занять, тренінгів. Для формування професійних компетенцій застосовуються методи та технології активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Навчальний процес реалізується за кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Велике значення у підготовці магістрів має самостійна робота.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати й уміти:

1. Визначати зміст та особливості емпіричного, методичного та методологічного рівнів наукового дослідження.

2. Формулювати тему, проблему, гіпотезу наукового дослідження на рівні магістерської роботи.

3. Обирати предметну область дослідження і формулювати тему дослідження.

4. Обирати комплекс методів дослідження за темою роботи та кваліфіковано реалізовувати їх.

5. Виокремлювати структурні елементи наукової проблеми та наукових завдань.

6. Збирати та узагальнювати теоретичну та емпіричну інформацію для наукового дослідження.

7. Оформляти текстову частину дослідження з використанням правил логіки.

8. Оформляти довідки та акти провадження результатів дослідження в практику.

9. Розробляти консультаційні проекти з актуальних проблем практики, які потребують розроблення чи оновлення методичного забезпечення.

У результаті опанування навчальної дисципліни у магістрів повинні бути сформовані ключові (надпредметні, загальні) та предметні компетенції.

Дисципліна орієнтована на перелік ключових компетенцій, визнаних у країнах Європейського Союзу:

Соціальну компетенцію – здатність жити в соціумі (враховувати інтереси і потреби різних соціальних груп, дотримуватись соціальних норм і правил, співпрацювати з різними партнерами тощо).

Комунікативну компетенцію – володіння технологіями усного і письмового спілкування різними мовами, в тому числі й мовою комп'ютерного програмування, включаючи спілкування через мережу Інтернет; наявність розвинутої мови, техніки спілкування (говоріння, слухання); володіння сучасними засобами зв'язку, вміння складати ділові папери та ін.

Інформаційну компетенцію – здатність до пошуку, обробки, збереження і створення інформаційних ресурсів та обміну ними.

Когнітивну компетенцію – проявляється у: 1) готовності до постійного підвищення освітнього рівня, потребі в актуалізації і реалізації особистісного потенціалу, здатності самостійно здобувати нові знання й уміння, здатності до саморозвитку; 2) здатності переносити знання й уміння з одного виду професійної діяльності в інший, вирішувати проблеми, самостійно і критично мислити.

Спеціальну компетенцію – підготовленість особистості до самостійного виконання професійних дій, оцінки результатів власної праці.

Спеціальна компетенція формується у навчальному процесі під час професійного становлення та розвитку фахівця. Основу цього процесу складає формування загально-предметних і спеціально-предметних компетенцій.

Загально-предметні компетенції – належать до певного кола навчальних дисциплін і освітніх галузей при професійній підготовці.

Спеціально-предметні компетенції – мають конкретний опис і можливість формування в межах навчальних дисциплін. Для навчальної дисципліни – це компетенції у сфері наукових досліджень (табл. 2).

Таблиця 2

Спеціально-предметні компетенції, якими мають володіти магістри після вивчення навчальної дисципліни "Методологія і технологія наукових досліджень"

Назва теми	Компетенції
1	2
Змістовний модуль 1. Технологія наукових досліджень	
Тема 1. Зміст і завдання навчальної дисципліни	Здатність грамотно визначати онтологічну і гносеологічну проблеми наукового дослідження. Здатність до інтеграції, переносу та практичного застосування знань та умінь, що формуються навчальними дисциплінами різного рівня узагальнення

1	2
Тема 2. Технологія формування системи наукових знань для написання магістерської роботи	<p>Здатність визначати об'єкт і предмет дослідження.</p> <p>Здатність формулювати практичну і теоретичну проблему наукового дослідження на рівні магістерської роботи.</p> <p>Здатність формулювати мету дослідження та його завдання, що сприяють її досягненню.</p> <p>Здатність обирати форму наукового результату і давати обґрунтування результатам різного рівня новизни</p>
Тема 3. Програма соціально-економічного дослідження	<p>Здатність і готовність виконувати концептуалізацію і операціоналізацію основних базових понять та категорій дослідження.</p> <p>Здатність і готовність збирати та узагальнювати теоретичну та емпіричну інформацію для наукового дослідження.</p> <p>Здатність побудувати програму соціально-економічного дослідження</p>
Тема 4. Організаційне та методичне забезпечення дослідження	<p>Здатність аналізувати та обґрунтовувати вибір методики дослідження.</p> <p>Здатність до залучення з різних джерел інформаційних ресурсів для наукового дослідження.</p> <p>Здатність вербально і візуально оформляти дослідження з використанням правил логіки</p>
Тема 5. Методи дослідження соціально-психологічних аспектів функціонування і розвитку організації	<p>Здатність вибирати комплекс методів дослідження за темою роботи та кваліфіковано реалізовувати їх.</p> <p>Здатність до обґрунтування та коректного практичного застосування інструментарію збирання первинної інформації.</p> <p>Здатність до визначення оптимальної статистичної вибірки.</p> <p>Здатність і готовність до практичного застосування оптимальної технології обробки інформації</p>
Тема 6. Науковий результат	<p>Здатність формулювати висновки і рекомендації за результатами наукових досліджень.</p> <p>Здатність виконувати рецензії наукових текстів.</p> <p>Здатність оформляти довідки та акти впровадження результатів дослідження в практику.</p> <p>Здатність і готовність розробляти для спеціалістів-практиків консультаційні проекти з актуальних проблем.</p> <p>Здатність до оприлюднення результатів власних досліджень – підготовки виступів на конференціях і наукових публікацій</p>
Змістовний модуль 2. Методологія наукових досліджень	
Тема 7. Наука як особлива форма діяльності	Здатність переносити та застосовувати у нових ситуаціях: знання про знання; знання сучасних підходів, концепцій, тенденцій розвитку наукознавства. Здатність переносити, застосовувати, розробляти спеціальні знання за фахом

1	2
Тема 8. Сутність та структура наукового пізнання	Здатність застосовувати та переносити: знання конкретних наук (за фахом і спеціалізацією); знання про методологію досліджень, здатність до організації праці на науковій основі; готовність до здійснення дослідницької діяльності
Тема 9. Основні категорії науки	Здатність до наукового пізнання з коректним використанням наукового апарату
Тема 10. Нові парадигми методології науки	Здатність до наукового пізнання на основі системного, синергетичного підходів, використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійних дослідженнях
Тема 11. Методи теоретичного дослідження	Володіння теоретичними методами дослідження, вміння бачити та розв'язувати професійні задачі, орієнтуватися в роботі, розробляти ефективні технології фахової діяльності
Тема 12. Методи емпіричних досліджень	Здатність до здійснення емпіричного дослідження з доцільним добром методів збору та обробки результатів. Володіння різними методами, прийомами, технологіями, методиками щодо специфіки професійної діяльності та застосування їх на практиці
Тема 13. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	Здатність до висвітлення результатів власних досліджень, підготовки наукових публікацій

За результатами вивчення навчальної дисципліни студенти повинні також набути професійних та особистісних компетенцій.

Професійні компетенції розглядаються як показники готовності тих, хто навчається, до здійснення конкретної професійної діяльності на певному рівні виконання. При опануванні студентами навчальної дисципліни формуються система знань сутності, змісту, організаційних засад і технологій наукових досліджень у сфері управління поведінкою організації та розвитку її людського капіталу.

Особистісні компетенції визначаються як синтез особистісних якостей людини, які розвиваються у процесі життя й навчання. При підготовці студентів особистісні компетенції розглядаються як необхідні для опанування професією і які формуються у навчально-виховному процесі, а саме: моральні, громадянські, професійно значущі.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

На початку вивчення навчальної дисципліни студентів знайомлять з програмою та структурою дисципліни, формами і методами навчання, видами і методами контролю знань, умінь, навичок, компетенцій.

Тематичний план навчальної дисципліни складається з двох модулів, які містять певні цілісні фрагменти змісту предмету дисципліни.

Навчальний процес здійснюється в таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття, індивідуальна та самостійна робота.

Структура залікових кредитів навчальної дисципліни наведена у табл. 3.

Таблиця 3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни "Методологія і технологія наукових досліджень"

Тема	Кількість годин, відведених на		
	Лекції	Семінарські та практичні заняття	Самостійну роботу
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Технологія наукових досліджень			
Тема 1. Зміст і завдання навчальної дисципліни	3	2	17
Тема 2. Технологія формування системи наукових знань для написання магістерської роботи	3	3	20
Тема 3. Програма соціально-економічного дослідження	2	3	18
Тема 4. Організаційне та методичне забезпечення дослідження	3	3	20
Тема 5. Методи дослідження соціально-психологічних аспектів функціонування і розвитку організації	2	2	18
Тема 6. Науковий результат	2	2	20
Усього за модулем 1	15	15	113
Змістовний модуль 2. Методологія наукових досліджень			
Тема 7. Наука як особлива форма діяльності	1	1	8
Тема 8. Сутність та структура наукового пізнання	2	2	7

1	2	3	4
Тема 9. Основні категорії науки	1	1	7
Тема 10. Нові парадигми методології науки	2	2	7
Тема 11. Методи теоретичного дослідження	1	1	8
Тема 12. Методи емпіричних досліджень	2	2	8
Тема 13. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	2	2	6
Усього за модулем 2	11	11	51
Усього за модулями	26	26	164

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Технологія наукових досліджень

Тема 1. Зміст і завдання навчальної дисципліни

Роль науки в розвитку і збагаченні продуктивних сил людства. Інтелектуалізація капіталу виробничої організації. Зміст поняття "наука", її функції, ієрархічна побудова. Еволюція наукової сфери діяльності людства. Об'єктивні передумови розвитку полідисциплінарного підходу до дослідження предметної області науки, його особливості, проблеми і переваги.

Тема 2. Технологія формування системи наукових знань для написання магістерської роботи

Методологія дослідження предметної області в широкому розумінні. Теорія предметної області як система знань. Практика предметної області. Практика наукової діяльності. Творчість та інтуїція у науці. Фактори розвитку наукової творчості. Наука як метод пізнання. Емпіричні, теоретичні (методичні), методологічні основи науки. Факт, науковий факт. Гіпотеза. Наукова проблема. Наукова задача. Форми наукового результату. Поняття, терміносистема, принцип, класифікація, закон (закономірність) модель, алгоритм, метод (методика), оцінка, показник, програма (план) заходів. Наукова новизна, рівні наукової новизни.

Тема 3. Програма соціально-економічного дослідження

Проблема і тема наукового дослідження. Об'єкт і предмет досліджень. Розробка структури проблеми. Задачі наукового дослідження. Програма конкретного соціально-економічного дослідження. Методологічна і методична складові програми. Типові етапи наукового дослідження. Цілі етапів дослідження. Вибір стратегії дослідження. Концептуалізація і операціоналізація предмету дослідження, умов і факторів, які впливають на його функціонування і розвиток. Коспект літератури за темою, візуалізація текстів. П'ятиречення як форма логічної аргументації результатів наукових досліджень.

Тема 4. Організаційне та методичне забезпечення дослідження

Вибір та обґрунтування методик досліджень. Самоорганізація праці науковця. Робота з інформаційними ресурсами. Композиція наукового звіту. Табличне подання результатів дослідження. Критерії ефективності наукового дослідження.

Тема 5. Методи дослідження соціально-психологічних аспектів функціонування і розвитку організації

Методи теоретичних і емпіричних досліджень. Інструменти збирання первинної інформації, проблеми і переваги використання. Поняття вибірки і проблеми її формування. Перехід від об'єкта дослідження до одиниць спостереження. Варіанти вибору одиниць спостереження (ймовірний, цілеспрямований). Визначення обсягу вибірки. Критерії оцінки якості вихідної інформації.

Тема 6. Науковий результат

Поняття "науковий результат" та "новий науковий результат", їх кваліфікаційні ознаки. Рівні новизни результату. Правила написання тез наукових доповідей і статей. Розроблення ілюстративного забезпечення наукової доповіді. Сутність і зміст рецензій результатів наукових досліджень (у формі тез і статей). Організація і техніка документального оформлення результатів дослідження. Форми і документальне підтвердження впровадження результатів. Консультаційний проект – сутність, зміст, призначення.

Змістовний модуль 2. Методологія наукових досліджень

Тема 7. Наука як особлива форма діяльності

Підходи до визначення науки. Предмет науки. Ознаки науки як специфічної діяльності. Основні функції науки: пізнавальна, розвиваюча, практико орієнтована. Завдання, що поставлені перед наукою. Наукознавство як вчення про загальні закономірності розвитку й функціонування науки як системи знань. Галузі наукознавства. Структура науки та її елементи. Класифікація науки. Основні наукові галузі. Періодизація розвитку науки. Революції у науці. Напрями сучасного розвитку науки. Підготовка наукових кадрів.

Тема 8. Сутність та структура наукового пізнання

Відмінності повсякденного та науково пізнання. Особливості наукового пізнання. Критерії науковості. Структура наукового пізнання. Ознаки наукового пізнання. Порівняння споріднених понять: методологія, метод, спосіб, методика. Структура методології наукового пізнання: філософський, загальнонауковий, конкретно науковий рівні. Типологія методів наукового дослідження. Принципи наукового пізнання. Когнітологія як наука, що вивчає процес пізнання. Складові когнітивної науки. Поняття когнітивної карти.

Тема 9. Основні категорії науки

Поняття про наукові факти. Особливості роботи з науковими фактами. Категорія "протиріччя": види протиріч, типи ситуацій, що ведуть до протиріччя, формулювання протиріччя. Поняття наукової проблеми: визначення проблемної ситуації, постановка проблеми, класифікація проблем. Характеристика гіпотези та її сутність. Структура гіпотези. Види гіпотез. Етапи розробки гіпотези. Вимоги, що висуваються до формулювання наукових гіпотез. Загальна характеристика й визначення наукової теорії. Функції теорій. Класифікація наукових теорій. Структура наукових теорій. Принципи побудови теорій. Інтертеоретичні відносини. Перевірка наукової теорії.

Тема 10. Нові парадигми методології науки

Поняття парадигми та культуродигми.

Системний підхід до пізнання систем будь-якої фізичної природи. Історичні передумови виникнення системного підходу. Поняття системи. Зміст й структура системи. Функції системи. Класифікація систем. Методи системного дослідження. Синергетика, як нова парадигма. Властивості відкритих систем. Основні поняття синергетики: порядок і хаос, нелінійність, біфуркації, фрактали, аттрактори. Методологічні особливості синергетичного підходу.

Тема 11. Методи теоретичного дослідження

Поняття про систему методів дослідження. Класифікація методів дослідження. Сутність аналізу, синтезу, класифікації, типологізації як методів дослідження. Специфіка дедукції, індукції, ідеалізації, абстрагування в наукових дослідженнях. Сутність та роль моделювання у наукових дослідженнях. Монографічний метод дослідження як перспективний метод на сучасному етапі розвитку наукових досліджень.

Тема 12. Методи емпіричних досліджень

Специфіка методів збору емпіричної інформації в економічних дослідженнях. Методи обробки емпіричної інформації в економічних дослідженнях. Визначення економічної ефективності наукових досліджень.

Тема 13. Інформаційне забезпечення наукових досліджень

Інформаційний підхід в методології пізнання. Науково інформація та її джерела. Поняття наукової інформації. Види та вимоги до наукових видань: автореферат, дисертації, препринт, збірник наукових праць, матеріали наукової конференції, тези доповідей наукової конференції, науково-популярне видання.

4. Плани лекцій

Навчальна лекція логічно завершений, науково обґрунтований, послідовний і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, теми або розділу навчального предмета, ілюстрований за необхідності наочною й демонстрацією дослідів.

Змістовний модуль 1. Технологія наукових досліджень

Тема 1. Зміст і завдання навчальної дисципліни

1. Інформатизація та інтелектуалізація життя. Інтелектуалізація капіталу виробничої організації. Інтелектуальний акпіталіст.
2. Зміст поняття "наука", її функції, ієрархічна побудова.
3. Процес становлення і розвитку науки.
4. Полідисциплінарний підхід в дослідженні предмета науки.

Література: основна [1 – 3; 7]; додаткова [13; 15].

Тема 2. Технологія формування системи наукових знань для написання магістерської роботи

1. Сутність і взаємозв'язок методології, теорії, парадигми.
2. Гіпотеза, наукова проблема, наукова задача.
3. Форми наукового результату.
4. Наукова новизна дослідження, рівні наукової новизни.

Література: основна [1; 8; 9; 11]; додаткова [12].

Тема 3. Програма соціально-економічного дослідження

1. Проблема і тема наукового дослідження.
2. Об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження.
3. Програма, стратегії, етапи соціально-економічного дослідження.
4. Технології концептуалізації і операціоналізації в наукових дослідженнях.
5. Робота з текстами, п'ятиречення.

Література: основна [2; 6; 7]; додаткова [14; 15; 19].

Тема 4. Організаційне та методичне забезпечення дослідження

1. Узагальнення та обґрунтування комплексу методик дослідження.
2. Робота з інформаційними ресурсами.
3. Текстова і візуальна подача результатів дослідження.

Література: основна [2; 5; 7]; додаткова [15; 17].

Тема 5. Методи дослідження соціально-психологічних аспектів функціонування і розвитку організації

1. Методи наукових досліджень.
2. Інструментарій збирання первинної інформації.
3. Проблеми вибору об'єкта спостереження.
4. Технологія обробки інформаційних матеріалів дослідження.

Література: основна [3; 10]; додаткова [15].

Тема 6. Науковий результат

1. Поняття "науковий результат" та "новий науковий результат".
2. Порядок написання тез наукових доповідей і статей.
3. Організація і техніка оформлення результатів дослідження
4. Порядок і форми впровадження наукових результатів.
5. Консультаційний проект: зміст і призначення.

Література: основна [1; 2; 7; 11]; додаткова [14; 15].

Змістовний модуль 2. Методологія наукових досліджень

Тема 7. Наука як особлива форма діяльності

1. Поняття, цілі, функції, завдання науки.
2. Наукознавство як система знань.
3. Структура науки, її структурні елементи науки.
4. Класифікація наук.
5. Виникнення науки та основні етапи її розвитку.

Література: основна [1; 2; 5; 6]; додаткова [12; 13; 15].

Тема 8. Сутність та структура наукового пізнання

1. Сутність повсякденного й наукового пізнання.
2. Поняття про метод і методологію наукового пізнання.
3. Структура (рівні) методології пізнання.
4. Типологія методів наукового дослідження.
5. Принципи наукового пізнання.
6. Когнітологія як наука про мислення.

Література: основна [8 – 11]; додаткова [15; 19].

Тема 9. Основні категорії науки

1. Логіка процесу наукового дослідження.
2. Наукові факти. Їхня роль у науковім дослідженні.

3. Категорія "протиріччя".
4. Поняття наукової проблеми, її постановка й формулювання.
5. Гіпотеза: сутність, види, структура, етапи розробки.
6. Сутність теорії. Її роль у науковому дослідженні.

Література: основна [1 – 3; 9 – 10]; додаткова [15; 18; 19].

Тема 10. Нові парадигми методології науки

1. Поняття парадигми та культуродигми.
2. Системний підхід у сучасній методології науки.
3. Синергетика як нова парадигма методології науки.
4. Комп'ютерізація науки, її проблеми та наслідки.

Література: основна [1; 2; 5; 6]; додаткова [14; 20].

Тема 11. Методи теоретичного дослідження

1. Система методів дослідження.
2. Аналіз, синтез, класифікація, типологізація.
3. Дедукція, індукція, ідеалізація, абстрагування.
4. Моделювання у наукових дослідженнях.
5. Монографічний метод дослідження.

Література: основна [3; 7; 9; 11]; додаткова [12; 13; 17].

Тема 12. Методи емпіричних досліджень

1. Методи збору емпіричної інформації.
2. Методи обробки емпіричної інформації.
3. Методи економічного дослідження.
4. Економічна ефективність наукових досліджень.

Література: основна [3; 7; 9; 11]; додаткова [12; 13; 17].

Тема 13. Інформаційне забезпечення наукових досліджень

1. Класифікація інформаційного забезпечення наукових досліджень.
2. Інформаційні технології у наукових дослідженнях.
3. Висвітлення інформації про наукові результати.

Література: основна [1 – 3; 10 – 11]; додаткова [13; 15].

5. Плани семінарських занять

Семінар (від. лат. *seminarium* – розсадник знань) – це форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо певних тем, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань.

Таблиця 4

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні запитання	Форма і зміст занять	Кількість годин	Література
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Технологія наукових досліджень				
Тема 1. Зміст і завдання навчальної дисципліни	<ol style="list-style-type: none"> Інформатизація та інтелектуалізація життя. Інтелектуалізація капіталу виробничої організації. Інтелектуальний акпіталіст. Зміст поняття "наука", її функції, ієрархічна побудова. Процес становлення і розвитку науки. Полідисциплінарний підхід в дослідженні предмета науки 	<ol style="list-style-type: none"> Діагностика соціотипу, формування творчої групи, діагностика важливих особистісних характеристик творчого потенціалу. Вибір і обґрунтування теми дослідження. Складання списку дисциплін для полідисциплінарного дослідження. Складання попереднього календарного плану роботи над магістерською дисертацією. Правила складання списку літератури. Конспектування літератури 	1	Основна [1 – 3; 7]; додаткова [13; 15]; ресурси мережі Інтернет
Тема 2. Технологія формування системи наукових знань для написання магістерської роботи	<ol style="list-style-type: none"> Сутність і взаємозв'язок методології, теорії, парадигми. Гіпотеза, наукова проблема, наукова задача. Форми наукового результату. Наукова новизна дослідження, рівні наукової новизни 	<ol style="list-style-type: none"> Формулювання наукової і практичної проблеми дослідження. Попереднє визначення системи дисциплін, необхідних для дослідження предметної області. Визначення попереднього переліку завдань дослідження. Призначення та зміст вступу до наукового звіту. Аналіз варіантів вступу до статті 	1	Основна [1; 8; 9; 11]; додаткова [12]; ресурси мережі Інтернет

1	2	3	4	5
Тема 3. Програма соціально-економічного дослідження	1. Проблема і тема наукового дослідження. 2. Об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження. 3. Програма, стратегії, етапи соціально-економічного дослідження. 4. Технології концептуалізації і операціоналізації в наукових дослідженнях	1. Обговорення проблеми, об'єкта, предмета дослідження магістерської роботи. 2. Аналіз і обґрунтування форми представлення наукового результату. 3. Аналіз і вибір методу уточнення сутності та змісту понять магістерського дослідження. 4. Принципи, класифікація, моделі, показники як форми наукового результату. 5. Визначення попередніх гіпотез дослідження	1	Основна [2; 6; 7]; додаткова [14; 15; 19]; ресурси мережі Інтернет
Тема 4. Організаційне та методичне забезпечення дослідження	1. Узагальнення та обґрунтування комплексу методик дослідження. 2. Робота з інформаційними ресурсами. 3. Текстове і візуальне подання результатів дослідження	1. Опанування комплексу методик дослідження (попарного порівняння, Делфі, Сааті). 2. Обговорення переваг і проблем документів для збирання емпіричної інформації (анкети, тести, план інтерв'ю). 3. Переказ тексту, візуальне подання тексту	1	Основна [2; 5; 7]; додаткова [15; 17]; ресурси мережі Інтернет
Тема 5. Методи дослідження соціально-психологічних аспектів функціонування і розвитку організації	1. Методи наукових досліджень. 2. Інструментарій збирання первинної інформації. 3. Проблеми вибору об'єкта спостереження. 4. Технологія обробки інформаційних матеріалів дослідження	1. Обговорення програм дослідження, інструкцій, анкет, планів інтерв'ю. 2. Обговорення попередніх варіантів збирання та аналізу інформації. 3. Технологія обробки емпіричної інформації магістерського дослідження	1	Основна [3; 10]; додаткова [15]; ресурси мережі Інтернет
Тема 6. Науковий результат	1. Поняття "науковий результат" та "новий науковий результат". 2. Порядок написання тез наукових доповідей і статей. 3. Організація і техніка оформлення результатів дослідження. 4. Порядок і форми впровадження наукових результатів. 5. Консультаційний проект: зміст і призначення	1. Складання анотації, реферату статті. 2. Складання рецензії на наукову статтю. 3. Вибір та складання варіанту документа, про практичне впровадження результатів. 4. Обговорення плану консультаційного проекту. Складання плану практики	1	Основна [1; 2; 7; 11]; додаткова [14; 15]; ресурси мережі Інтернет

1	2	3	4	5
Змістовний модуль 2. Методологія наукових досліджень				
Тема 8. Сутність та структура наукового пізнання	1. Сутність повсякденного й наукового пізнання. 2. Поняття про метод і методологію наукового пізнання. 3. Структура (рівні) методології пізнання. 4. Типологія методів наукового дослідження. 5. Принципи наукового пізнання. 6. Когнітологія як наука про мислення	1. Наукове пізнання як евристична діяльність. 2. Наукове відкриття як мета та результат наукового пізнання. 3. Роль інтелекту в науковому дослідженні (моделі, рівні, функції). 4. Індивідуальний творчий потенціал	1	Основна [1; 2; 5; 6] додаткова [12; 13; 15]; ресурси мережі Інтернет
Тема 10. Нові парадигми методології науки	1. Поняття парадигми та культуродигми. 2. Системний підхід у сучасній методології науки. 3. Синергетика як нова парадигма методології науки. 4. Комп'ютеризація науки, її проблеми та наслідки	1. Продуктивна уява і фантазія. 2. Проблема наукової інтуїції. 3. Синергетика як теорія самоорганізації	1	Основна [1 – 3; 9 – 10]; додаткова [15; 18; 19]; ресурси мережі Інтернет
Тема 12. Методи емпіричних досліджень	1. Методи збору емпіричної інформації. 2. Методи обробки емпіричної інформації. 3. Методи економічного дослідження. 4. Економічна ефективність наукових досліджень	1. Програма емпіричного дослідження. 2. Методика роботи над текстом як джерелом наукової інформації. 3. Вимоги до наукового спостереження. 4. Вимоги до наукового експерименту. 5. Обробка даних та проблема виміру. 6. Економічна ефективність наукових досліджень	1	Основна [1 – 3; 9 – 10]; додаткова [15; 18; 19]; ресурси мережі Інтернет
Тема 13. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	1. Класифікація інформаційного забезпечення наукових досліджень. 2. Інформаційні технології. 3. Висвітлення інформації про наукові результати	1. Можливості й обмеженість сучасних інформаційних технологій. 2. Пошук наукової інформації та проблема інтерпретації даних. 3. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження. 4. Наукова публікація як представлення результатів наукового дослідження. 5. Методика підготовки й оформлення публікацій	1	Основна [1 – 3, 10 – 11] додаткова [13; 15]; ресурси мережі Інтернет

6. Плани практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни й формує вміння й навички їх практичного застосування через індивідуальне виконання студентами відповідних завдань. Шляхом практичної діяльності формуються ключові, спеціальні, особистісні компетенції.

Практичні заняття проводяться відповідно до плану й охоплюють певний фрагмент змісту освіти. Практичне заняття відповідно до мети, завдань, поставленої проблеми має свою структуру, методіку проведення. Практичне заняття включає попередній контроль знань магістрів, постановку загальної проблеми викладачем і її обговорення, виконання завдань, оцінювання результатів. Перелік практичних занять подано у табл. 5.

Таблиця 5

Перелік практичних занять

Назва теми	Назви тем практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Технологія наукових досліджень			
Тема 1. Зміст і завдання навчальної дисципліни	Джерела інформації для наукового дослідження. Складання порядкового і алфавітного списку літератури. Правила посилання на джерела інформації	1	Основна [1 – 3; 7]; додаткова [13; 15]; ресурси мережі Інтернет
Тема 2. Технологія формування системи наукових знань для написання магістерської роботи	Характеристика предметної області магістерської роботи. Визначення попереднього переліку завдань дослідження, системи понять та категорій, необхідних для наукового дослідження по темі роботи. Узагальнення матеріалів з визначення понять і категорій за словниками, монографіями, науковими статтями у фахових наукових виданнях	2	Основна [1; 8; 9; 11]; додаткова [12]; ресурси мережі Інтернет

Продовження табл. 5

1	2	3	4
Тема 3. Програма соціально-економічного дослідження	Груповою роботою "Вибір форми гіпотез і порядку їх формулювання". Планування етапів, змісту і кінцевого результату наукового дослідження за магістерською роботою. Захист обраної системи результатів. Узагальнення змісту принципів дослідження і принципів впливу на предмет дослідження	2	Основна [2; 6; 7]; додаткова [14; 15; 19]; ресурси мережі Інтернет
Тема 4. Організаційне та методичне забезпечення дослідження	Захист плану роботи (стратегічного, тактичного). Груповою роботою з узагальнення підходів до використання класифікацій і типологій в наукових дослідженнях	2	Основна: [2; 5; 7]; додаткова [15; 17]; ресурси мережі Інтернет
Тема 5. Методи дослідження соціально-психологічних аспектів функціонування і розвитку організації	Складання переліку можливих методів дослідження. Огляд літератури за темою магістерської роботи. Операціоналізація понять і категорій. Розроблення і апробація комплексу документів для збору інформації	1	Основна [3; 10]; додаткова [15] ресурси мережі Інтернет
Тема 6. Науковий результат	Підготовка та захист першого варіанту тез (статті). Розроблення проектів актів практичного використання результатів магістерської роботи	1	Основна: [1; 2; 7; 11]; додаткова [14; 15]; ресурси мережі Інтернет
Змістовний модуль 2. Методологія наукових досліджень			
Тема 7. Наука як особлива форма діяльності	Груповою роботою: еволюція наукових революцій. Створення структурної схеми понять науки (зміст, функції науки, структурні елементи)	1	Основна [1; 2; 5; 6]; додаткова [12; 13; 15]; ресурси мережі Інтернет
Тема 8. Сутність та структура наукового пізнання	Індивідуальне створення когнітивних схем наукового пізнання, їх обговорення та презентація	1	Основна [8 – 11]; додаткова [15; 19]; ресурси мережі Інтернет
Тема 9. Основні категорії науки	Формулювання основних категорій науки. Робота з науковими текстами. Формулювання концепції, проблеми та гіпотез дослідження	1	Основна [1 – 3; 9 – 10]; додаткова [15; 18; 20]; ресурси мережі Інтернет
Тема 10. Нові парадигми методології науки	Застосування синергетичного підходу та інформаційно-комунікаційних технологій у науковому дослідженні	1	Основна [1; 2; 5; 6]; додаткова [14; 20]; ресурси мережі Інтернет

1	2	3	4
Тема 11. Методи теоретичного дослідження	Вправи на застосування різних методів пізнання. Робота з науковими текстами	1	Основна [3; 7; 9; 11]; додаткова [12; 13; 17]; ресурси мережі Інтернет
Тема 12. Методи емпіричних досліджень	Розробка програми наукового дослідження. Обґрунтування вибору методів дослідження. Аналіз результатів і ефективності емпіричних досліджень	1	Основна [3; 7; 9; 11]; додаткова [12; 13; 17]; ресурси мережі Інтернет
Тема 13. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	Групова робота: метод аналізу документів. Презентація наукових результатів дослідження за методами формалізованого та неформалізованого методів дослідження документів	1	Основна [1 – 3; 10 – 11]; додаткова [13; 15]; ресурси мережі Інтернет

7. Самостійна робота студентів

Організація самостійної роботи студентів спрямована на навчання студентів щодо творчої і самостійної праці, планування особистої стратегії навчання, раціональної організації свого часу, аналізу та інтерпретації результатів наукових досліджень.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Підготовка до семінарських та практичних занять .
3. Виконання домашніх завдань.
4. Опрацювання та вивчення рекомендованої літератури.
5. Робота з інформаційними ресурсами.
6. Пошукова і дослідницька робота.
7. Підготовка тез і статей.
8. Самоконтроль та самодіагностика засвоєння змісту освіти.

Самостійна робота студентів передбачає опрацювання рекомендованої літератури та самостійного пошуку інформаційних джерел для вивчення питань за темами дисципліни, що рекомендуються для самостійного ознайомлення з метою поглиблення знань (табл. 6).

Перелік питань для самостійного опрацювання

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання за модулями та темами	Література
1	2	3
Змістовний модуль 1. Технологія наукових досліджень		
Тема 1. Зміст і завдання навчальної дисципліни	1. Діалектика моделі людини в економічній системі. 2. Сукупний творчий працівник. Принципи і порядок створення творчого наукового колективу	Основна [1 – 3; 7]; додаткова: [13; 15]; ресурси мережі Інтернет
Тема 2. Технологія формування системи наукових знань для написання магістерської роботи	1. Узагальнення матеріалів з визначення понять і категорій за словниками, монографіями, науковими статтями у фахових наукових виданнях. 2. Аналіз і вибір методів уточнення понять і розроблення терміносистеми дослідження. 3. Попередній аналіз і вибір форм результатів наукового дослідження	основна [1; 8; 9; 11]; додаткова [12]; ресурси мережі Інтернет
Тема 3. Програма соціально-економічного дослідження	1. Визначення стратегії і етапів наукового дослідження. 2. Комплектування і пілотна апробація документів для збору інформації	Основна [2; 6; 7] додаткова [14; 15; 19]; ресурси мережі Інтернет
Тема 4. Організаційне та методичне забезпечення дослідження	1. Аналіз і вибір способу візуального подання результатів дослідження. 2. Когнітивна карта дослідження. 3. Підготовка до обміну технологіями наукових досліджень з колегами	Основна [2; 5; 7] додаткова [15; 17]; ресурси мережі Інтернет
Тема 5. Методи дослідження соціально-психологічних аспектів функціонування і розвитку організації	1. Принципи якісно-кількісного вимірювання предмета дослідження. 2. Оцінка, діагностика, аналіз, моніторинг. 3. Узагальнюючі, комплексні показники. 4. Вибір способів і технологій отримання системи показників. 5. Статистичні моделі	Основна [3; 10]; додаткова [15]; ресурси мережі Інтернет
Тема 6. Науковий результат	Взаємне рецензування авторських наукових статей, анотацій, рефератів, вибору форм наукових результатів	Основна [1; 2; 7; 11]; додаткова [14; 15]; ресурси мережі Інтернет

1	2	3
Змістовний модуль 2. Методологія наукових досліджень		
Тема 7. Наука як особлива форма діяльності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підходи до визначення поняття "наука". 2. Економіка науки, критерії економічної ефективності наукових досліджень. 3. Класифікація наук: економічні науки 	<p>Основна: [1; 2; 5; 6]; додаткова [12, 13, 15]; ресурси мережі Інтернет</p>
Тема 8. Сутність та структура наукового пізнання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наукова картина світу, її історичні форми, функції, призначення. 2. Різноманітність типів знань. 3. Психологія наукової творчості 	<p>Основна [8 – 11]; додаткова [15, 19]; ресурси мережі Інтернет</p>
Тема 9. Основні категорії науки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формулювання протиріч у наукових дослідженнях (за авторефератами наукових досліджень). 2. Врахування об'єктивних та суб'єктивних факторів при постановці та розв'язанні наукових проблем. 3. Формулювання та перевірка гіпотез (за авторефератами наукових досліджень) 	<p>Основна [1 – 3; 9 – 10]; додаткова [15; 18; 19]; ресурси мережі Інтернет</p>
Тема 10. Нові парадигми методології науки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Приклади використання системного підходу в дослідженнях. 2. Становлення та розвиток синергетики як напряму філософії пізнання. 3. Комп'ютеризація науки: проблеми та наслідки 	<p>Основна [1; 2; 5; 6]; додаткова [14, 20]; ресурси мережі Інтернет</p>
Тема 11. Методи теоретичного дослідження	<ol style="list-style-type: none"> 1. Форми і методи теоретичного пізнання. 2. Методологічна складова найпростіших розумових операцій: аналіз і синтез; абстракція і конкретизація; зіставлення і порівняння. 3. Основні форми висновків: індукція, дедукція, аналогія. 4. Класифікація моделей. Моделі складу та структури системи 	<p>Основна [3; 7; 9; 11]; додаткова [12, 13, 17]; ресурси мережі Інтернет</p>
Тема 12. Методи емпіричних досліджень	<ol style="list-style-type: none"> 1. Програма емпіричного дослідження. 2. Методика роботи над текстом як джерелом наукової інформації. 3. Вимоги до наукового спостереження. 4. Вимоги до наукового експерименту. 5. Обробка даних та проблема виміру. 6. Економічна ефективність наукових досліджень 	<p>Основна [3; 7; 9; 11]; додаткова [12; 13; 17]; ресурси мережі Інтернет</p>

1	2	3
Тема 13. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	1. Можливості й обмеженість сучасних інформаційних технологій. 2. Пошук наукової інформації та проблема інтерпретації даних. 3. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження. 4. Наукова публікація як представлення результатів наукового дослідження. 5. Методика підготовки й оформлення публікацій	Основна [1 – 3; 10 – 11]; додаткова [13; 15]; ресурси мережі Інтернет

8. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовний модуль 1. Технологія наукових досліджень

1. Охарактеризуйте зміст поняття "наукова теорія" і порядок її формування.
2. Дайте визначення поняття "методологія".
3. Охарактеризуйте роль і значення наукових досліджень в роботі сучасних спеціалістів.
4. Розкрийте зміст загальнонаукових методів дослідження та їх призначення.
5. Дайте визначення змісту поняття "проблема наукового дослідження".
6. Поясніть, у чому полягає різниця між науковою проблемою та науковою задачею?
7. Назвіть типові етапи наукового дослідження.
8. Поясніть, у чому полягає робота з інформаційним забезпеченням наукового дослідження.
9. Визначте, яким є призначення гіпотез в наукових дослідженнях економіки?
10. Поясніть, у чому полягають об'єктивні передумови розвитку міждисциплінарних досліджень?
11. Перелічіть основні складові програми конкретного соціально-економічного дослідження.

12. Визначте, у чому полягає самоорганізація праці наукового дослідника?
13. Розкрийте зміст та призначення поняття "п'ятиречення".
14. Назвіть типи емпіричних досліджень.
15. Охарактеризуйте значення соціологічного обстеження.
16. Поясніть, у чому полягає процедура операціоналізації.
17. Порівняйте інструментарій збирання первинної інформації.
18. Охарактеризуйте основні вимоги до анкет.
19. Охарактеризуйте технологію обробки анкет.
20. Охарактеризуйте порядок статистичного аналізу даних анкет за допомогою шкал.
21. Перелічіть та порівняйте види шкал.
22. Охарактеризуйте суть аналізу одновимірних розподілів даних.
23. Розкрийте зміст факторного і кластерного аналізу.
24. Розкрийте різницю між поняттями "науковий результат" та "новий науковий результат".
25. Визначте порядок написання тез наукових доповідей і статей.
26. Охарактеризуйте порядок і форми впровадження результатів.
27. Розкрийте методику складання наукового та інформативного реферату, визначення ключових слів.

Змістовний модуль 2. Методологія наукових досліджень

1. Виникнення та еволюція науки. Система наукових знань.
2. Теорія. Поняття. Методи. Принципи науки.
3. Наукова діяльність. Види наукової діяльності.
4. Історичні етапи науки.
5. Характерні особливості науки доби глобалізації.
6. Методологічні принципи науки.
7. Види та ознаки наукового дослідження.
8. Фундаментальні наукові дослідження.
9. Прикладні наукові дослідження.
10. Процеси наукового дослідження.

11. Обґрунтування напряму та формулювання теми наукового дослідження.
12. Визначення мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження.
13. Наукова ідея, науковий пошук. Наукові гіпотези та концепції.
14. Постановка наукової проблеми.
15. Сутність теорії. Її роль у науковому дослідженні.
16. Наукові факти. Їх роль у науковому дослідженні.
17. Поняття парадигми та культуродигми.
18. Системний підхід у сучасній методології науки.
19. Синергетика як нова парадигма методології науки.
20. Комп'ютеризація науки, її проблеми та наслідки.
21. Типологія методів наукового дослідження.
22. Наукове пізнання і моделювання. Модель як метод описування системи.
23. Монографічний метод дослідження.
24. Основні форми висновків: індукція, дедукція, аналогія.
25. Метод системного аналізу.
26. Пошук, накопичення та обробка наукової інформації.
27. Джерела первинної та вторинної інформації.
28. Статистичні методи дослідження.
29. Характеристика масиву інформаційних матеріалів.
30. Пошук інформації в процесі наукової роботи.
31. Етапи інформаційного пошуку.
32. Визначення теми інформаційного пошуку, його хронологічних, мовних та географічних меж.
33. Джерела пошуку інформації, їх класифікація.
34. Пошук бібліографічної інформації в каталогах і картотеках.
35. Формалізований та неформалізований методи аналізу документів.
36. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.
37. Бібліографічний апарат наукових досліджень.

9. Індивідуальний план самостійної роботи

Самостійна робота планується за індивідуальним планом як подано у табл. 7.

Таблиця 7

Індивідуальний план самостійної роботи

Види самостійної роботи	Планові терміни	Предмет контролю		Можлива кількість балів
		Теоретичний модуль	Практичний модуль	
1	2	3	4	5
I. обов'язкові види самостійної роботи				
Обробка лекційного матеріалу	За розкладом занять	Засвоєння змісту освіти	Сформованість способів діяльності на основі засвоєних знань	1 – 12
Підготовка до семінарських та практичних занять	За розкладом занять	Засвоєння та поглиблення знань	Застосування знань на практиці	1 – 12
Виконання домашніх завдань	За розкладом занять	Засвоєння знань	Сформованість умінь, навичок, компетенцій	1 – 12
Підготовка до модульного контролю	7 тиждень	Виконання теоретичних завдань	Виконання практичних завдань	1 – 12
Підготовка до заліку	За розкладом	Рівень засвоєння змісту освіти (репродуктивний, конструктивний, творчий)		1 – 12
Разом балів за обов'язковими видами СР:				Середнє арифметичне
II. Вибіркові види самостійної роботи				
Аналітичний огляд наукових публікацій	2 – 15	Когнітивні компетенції	Діяльнісні компетенції	1 – 12
Написання есе	2 – 15	Когнітивні компетенції	Діяльнісні компетенції	1 – 12
Підготовка доповідей на наукових семінарах та конференціях за тематикою дисципліни	2 – 15	Когнітивні компетенції	Діяльнісні компетенції	1 – 12

1	2	3	4	5
Підготовка наукових публікацій за тематикою дисципліни	2 – 15	Когнітивні компетенції	Діяльнісні компетенції	1 – 12
Разом балів за вибіркові види СР:				Середнє арифметичне
Разом балів за самостійну роботу студентів				Середнє арифметичне I, II

10. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, аналізу результатів виконання індивідуальних завдань та завдань, які винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

- 1) захисту самостійних індивідуальних та групових завдань;
- 2) доповідей для виступу на науковому семінарі, конференції.

Зміст індивідуально-консультативної роботи наведено в табл. 8.

Таблиця 8

Зміст індивідуально-консультативної роботи

Засвоєння змісту освіти	Зміст консультативної роботи	
	індивідуальна	групова
Теоретична підготовка (засвоєння знань)	Запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни; методу та методики виконання дослідної роботи	Розгляд типових прикладів – ситуацій, практики впровадження та використання теоретичних знань на практиці
Практична підготовка (засвоєння способів діяльності)	Розгляд практичних завдань, стосовно яких виникли запитання	Розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення та прийняття рішень
Засвоєння способів творчої діяльності	Наукове консультування щодо написання наукових публікацій, участі у науково-практичних та науково-методичних заходах	Наукове консультування щодо самостійної розробки та проведення семінарських занять, ділових ігор, тренінгів

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

- 3) захисту самостійних індивідуальних та групових завдань;
- 4) доповідей для виступу на науковому семінарі, конференції.

11. Методика активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування наступних форм, методів та технологій: проблемні лекції, робота в малих групах, мозкові атаки, презентації та ін.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 9.

Таблиця 9

Форми, методи, технології активізації процесу навчання

Тема	Форми, методи, технології активізації процесу навчання	
	Лекції	Семінарські, практичні заняття
1	2	3
Змістовний модуль 1. Технологія наукових досліджень		
Тема 1. Зміст і завдання навчальної дисципліни	Проблемна лекція	Робота в малих групах принципи і порядок створення творчого наукового колективу
Тема 2. Технологія формування системи наукових знань для написання магістерської роботи	Лекція-діалог	Робота в малих групах аналіз і вибір методів уточнення понять і розроблення терміносистеми дослідження
Тема 3. Програма соціально-економічного дослідження	Лекція-дискусія	Комплектування і пілотна апробація документів для збору інформації
Тема 4. Організаційне та методичне забезпечення дослідження	Лекція-конференція	Дискусія на тему "Когнітивна карта дослідження"
Тема 5. Методи дослідження соціально-психологічних аспектів функціонування і розвитку організації	Лекція-конференція	Мозкова атака – принципи якісно-кількісного вимірювання предмету дослідження
Тема 6. Науковий результат	Проблемна лекція	Взаємне рецензування авторських наукових статей, анотацій, рефератів

1	2	3
Змістовний модуль 2. Методологія наукових досліджень		
Тема 7. Наука як особлива форма діяльності	Проблемна лекція	Робота в малих групах, мета якої створення історичного генезису розвитку наукових революцій
Тема 8. Сутність та структура наукового пізнання	Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку	Робота в малих групах, мета якої створення когнітивних схем наукового пізнання студентів
Тема 9. Основні категорії науки	Лекція-дискусія	Дискусія за результатами групової роботи відносно дослідження основних категорій науки у науково-дослідних роботах студентів
Тема 10. Нові парадигми методології науки	Проблемна лекція	Робота в малих групах, мета якої застосування синергетичного підходу та інформаційно-комунікаційних технологій у науковому дослідженні студентів
Тема 11. Методи теоретичного дослідження	Лекція-конференція	Робота в малих групах з візуалізації теоретичних методів дослідження
Тема 12. Методи емпіричних досліджень	Лекція-візуалізація	Мозкова атака – пошук, накопичення та обробка наукової інформації
Тема 13. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	Лекція-діалог	Презентація наукових результатів дослідження за методами формалізованого та неформалізованого методів дослідження документів

Проблемна лекція – лекція, у ході якої новий зміст освіти подається не у вигляді готової інформації, яку необхідно запам'ятати, а як невідоме, що необхідно "відкрити". Викладач створює проблемну ситуацію, спонукає студентів до пошуку її розв'язання, шляхом вирішення протиріч, крок за кроком підводячи до мети.

Лекція-діалог (лекція із включенням бесіди) – діалог з аудиторією, форма залучення слухачів до навчального процесу, що передбачає безпосередній контакт з аудиторією. Дозволяє привернути увагу до найважливіших питань з теми, визначити темп викладу навчального матеріалу з урахуванням особливостей аудиторії.

Лекція-дискусія (лекція із включенням дискусійних питань) – лекція, у ході якої передбачається не тільки включення відповідей слухачів на питання викладача, а й організацію вільного обміну думками в інтервалах між логічними розділами.

Лекція-візуалізація – лекція, у ході якої передбачається подання форм наочності, які не лише доповнюють словесну інформацію, а й самі виступають носіями змістовної інформації (електронна презентація).

Мозкова атака – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає у тому, щоб висловити якнайбільшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Робота в групах – форма організації навчально-пізнавальної діяльності, яка використовується для вирішення складних проблем, що потребують колективного розуму і спільної роботи.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових продуктів діяльності та послуг.

12. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Методи контролю: усний, письмовий, тестовий, графічний, програмований контроль, практична перевірка, методи самоконтролю та самоперевірки.

Форми контролю: індивідуальна перевірка, фронтальна перевірка, підсумкові форми контролю.

Оцінювання знань студентів здійснюється у таких напрямках:

- 1) поточний контроль;
- 2) поточно-модульний контроль;
- 3) теоретичний модульний контроль.

Поточний контроль знань, навичок і вмінь здійснюється під час проведення семінарських і практичних занять і має на меті перевірку рівня засвоєння теоретичних знань і рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль здійснюється за такими критеріями:

1. Активність та результативність роботи студента протягом семестру;
2. Якість виконання поточних завдань;
3. Виконання завдань для самостійного опрацювання;

4. Якість виконання поточних контрольних робіт, відповідей на проміжне тестування, на контрольні запитання.

Оцінювання проводиться за 12-бальною шкалою за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

3) обізнаність зі спеціальною науковою літературою, що рекомендується до вивчення;

4) вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді соціально-психологічних проблем;

5) логічність, чіткість формулювань, аргументованість висновків при виступах на семінарах чи при виконанні письмових робіт.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за 12-бальною шкалою здійснюється за 4 рівнями, що визначені у табл. 10.

Таблиця 10

**Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
з дисципліни "Методологія і технологія наукових досліджень"**

Рівень	Критерії	Бал
1	2	3
I. Пізнавальний (початкове уявлення про предмет вивчення)	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що позначаються студентом окремими словами чи реченнями	1
	Студент володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні. Тести виконані неправильно	2
	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу. При відповіді та виконанні тестових завдань припускається дуже великої кількості помилок	3
II. Репродуктивний (відтворення знань, способів діяльності за зразком)	Студент на рівні запам'ятовування без розуміння відтворює навчальний матеріал. Стикається зі значними труднощами при аналізі та порівнянні соціально-психологічних явищ та процесів. При відповіді та виконанні тестів припускається значної кількості помилок	4
	Студент на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння відтворює основні положення навчального матеріалу. З помилками дає визначення основних понять. Може частково обґрунтувати і проаналізувати свою відповідь. При відповіді та виконанні тестових завдань припускається значних помилок	5
	Студент без достатнього розуміння відтворює основний навчальний матеріал. З окремими помилками дає визначення основних понять. Може частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити висновки. При відповіді та виконанні тестів припускається помилок	6

<p>III. Діагностичний (конструктивний, володіння операціями аналізу, синтезу, узагальнення, застосування способів діяльності у стандартних ситуаціях)</p>	<p>Студент самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу та застосовує його при виконанні творчих завдань в типових умовах. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює, робить висновки. Його відповідь у цілому правильна, але містить неточності і недостатньо обґрунтована. Користується додатковою інформацією. При виконанні тестів припускається помилок</p>	7
	<p>Студент самостійно з розумінням відтворює основний навчальний матеріал та застосовує його при поясненні соціально-психологічних, психолого-педагогічних явищ та процесів. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює інформацію, встановлює її зв'язок з обраною професією та робить висновки. Відповідь у цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована. Виконує тестові завдання у цілому правильно, але не зовсім охайно. Усвідомлено користується додатковою інформацією. При виконанні тестових завдань припускається двох помилок</p>	8
	<p>Студент володіє основним навчальним матеріалом в усній, письмовій і графічній формах та застосовує його при поясненні соціально-психологічних явищ та процесів. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює і систематизує інформацію, встановлює зв'язок з обраною спеціальністю та робить висновки. Його відповідь в цілому правильна, логічна і достатньо обґрунтована. При виконанні тестових завдань припускається однієї помилки</p>	9
<p>IV. Творчий (евристичний, володіння міцними системними знаннями, способами діяльності, їх застосування у нестандартних ситуаціях, самостійне оцінювання різноманітних ситуацій, явищ, фактів, здатність виявляти і відстоювати особисту позицію)</p>	<p>Студент вміє усвідомлено засвоювати нову інформацію в обсязі, що передбачений програмою. Володіє глибокими, міцними знаннями навчального матеріалу та здатний їх правильно використати в житті. Відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз і систематизацію. Встановлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робить аргументовані висновки. Вміє самостійно користуватися джерелами інформації. Студент самостійно і правильно застосовує довідкову інформацію. Завдання виконує не зовсім охайно, але правильно. При відповіді та виконанні тестових завдань припускається окремих неточностей</p>	10
	<p>Студент володіє узагальненими знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатний їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою завдань. Відповідь студента повна, правильна, логічна і містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу. Вміє самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, оцінювати отриману інформацію. Встановлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки. Робить аргументовані висновки. Правильно і усвідомлено застосовує всі види додаткової інформації. Творчі завдання виконує правильно у повному обсязі. При використанні тестових завдань припускається незначних неточностей</p>	11
	<p>Студент володіє системними знаннями навчального матеріалу та ефективно їх застосовує для виконання всіх передбачених навчальною програмою видів завдань. Відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення. Вміє самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, оцінювати отриману інформацію. Встановлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки. Робить аргументовані висновки. Правильно і усвідомлено застосовує всю додаткову інформацію. Бездоганно і охайно виконує всі види завдань. Виказує пізнавально-творчий інтерес</p>	12

Поточно-модульний контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: практичний модульний контроль і теоретичний модульний контроль. Оцінка за практичну складову модульного контролю виставляється за результатами оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та поточних контрольних робіт згідно з графіком навчального процесу.

Теоретичний модульний контроль здійснюється у письмовій формі за відповідними білетами.

Програмою передбачено 2 модульні контролі. Приклад завдання для теоретичного модульного контролю.

Зразок завдання для модульного контролю:

1. Дайте загальну характеристику гіпотези й розпишіть етапи її розробки (пізнавальний рівень).

2. Графічно представте принципи діалектичного заперечення й розвитку. У чому простежується зв'язок між ними? (репродуктивний рівень)

3. Фактуалізм і теоретизм як дві крайні тенденції в розумінні факту в сучасній методології. Яка з двох точок зору вам близька, обґрунтуйте відповідь (діагностичний рівень).

4. Охарактеризуйте постановку й формулювання наукової проблеми. Сформулюйте наукову проблему у власному дослідженні (творчий рівень).

За питання один (пізнавальний рівень), за умови його виконання правильно та повно, студент може отримати від 1 до 2 балів:

2 бали – студент дає загальну характеристику гіпотези як форми наукового пізнання, розкриває етапи її розробки, але припускається деяких помилок;

1 бал – студент володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає матеріал уривчастими реченнями, визначає загальну характеристику гіпотези.

За друге питання (репродуктивний рівень), за умови його виконання правильно та повно, студент може отримати від 1 до 2 балів:

2 бали – студент без достатнього розуміння відтворює загальну характеристику принципів діалектичного заперечення й розвитку, частково їх обґрунтовує і аналізує, але при графічному їх поданні припускається деяких помилок;

1 бал – студент без достатнього розуміння відтворює на рівні запом'ятовування загальну характеристику принципів діалектичного заперечення й розвитку, але стикається зі значними труднощами при їх аналізі та графічному поданні.

За третє питання (діагностичний рівень), за умови його виконання, правильно та повно студент може отримати від 1 до 3 балів:

3 бали – студент дає повну характеристику актуалізму і теоретизму як двох тенденцій в розумінні факту в сучасній методології, розглядає їх на діалектичному рівні, повно аналізує і порівнює їх, обґрунтовує свою точку зору на їх розуміння. Усвідомлено користується додатковою інформацією. Його відповідь в цілому правильна, логічна і достатньо обґрунтована.

2 бали – студент самостійно з розумінням дає характеристику актуалізму і теоретизму як двох тенденцій в розумінні факту в сучасній методології, обґрунтовує свою точку зору на їх розуміння. Усвідомлено користується додатковою інформацією. Відповідь у цілому правильна, логічна, але припускаються деякі незначні помилки.

1 бал – студент самостійно з розумінням дає характеристику актуалізму і теоретизму як двох тенденцій в розумінні факту в сучасній методології, висловлює свою точку зору на їх розуміння. Користується додатковою інформацією. Його відповідь у цілому правильна, але містить неточності і недостатньо обґрунтована.

За четверте питання (творчий рівень), за умови його виконання, правильно та повно студент може отримати від 1 до 5 балів:

5 балів – студент дає повну, правильну, логічну відповідь відносно постановки та формулювання наукової проблеми, її структури, встановлює причинно-наслідкові зв'язки наукової проблеми з метою та завданнями дослідження, робить аргументовані висновки, правильно і усвідомлено застосовує додаткову інформацію. Бездоганно і охайно формує наукову проблему власного дослідження.

4 бали – студент дає повну, правильну, логічну відповідь відносно постановки та формулювання наукової проблеми, її структури, встановлює причинно-наслідкові зв'язки наукової проблеми з метою та завданнями дослідження, робить аргументовані висновки, правильно і усвідомлено застосовує додаткову інформацію. Коректно формує наукову проблему власного дослідження, але припускається незначних неточностей.

3 бали – студент дає повну, правильну, логічну відповідь відносно постановки та формулювання наукової проблеми, її структури, встановлює причинно-наслідкові зв'язки наукової проблеми з метою та завданнями дослідження, робить аргументовані висновки, правильно і усвідомлено застосовує додаткову інформацію. Але при формулюванні власної наукової проблеми припускається деяких помилок.

2 бали – студент дає правильну відповідь відносно постановки та формулювання наукової проблеми, її структури, встановлює причинно-наслідкові зв'язки наукової проблеми з метою та завданнями дослідження, робить висновки, але припускається деяких помилок, правильно і усвідомлено застосовує додаткову інформацію. При формулюванні власної наукової проблеми припускається незначних неточностей.

1 бал – студент дає достатньо правильну відповідь відносно постановки та формулювання наукової проблеми, не достатньо точно встановлює причинно-наслідкові зв'язки наукової проблеми з метою та завданнями дослідження, робить висновки, але припускається деяких помилок, не зовсім правильно застосовує додаткову інформацію. При формулюванні власної наукової проблеми припускається незначних неточностей.

Загальна оцінка за дисципліною розраховується як середня арифметична з результатів двох поточно-модульних контролів та переводяться за шкалою ECTS (табл. 11).

Таблиця 11

Переведення показників успішності знань студентів у систему оцінювання за шкалою ECTS

Відсоток студентів, які зазвичай успішно досягають відповідної оцінки	Оцінка за шкалою ECTS		Оцінка за бальною шкалою, що використовується в ХНЕУ	Оцінка за національною шкалою
1	2		3	4
10	відмінне виконання	(A)	12 – 11	відмінно
25	вище середнього рівня	(B)	10	
30	взагалі робота правильна, але з певною кількістю помилок	(C)	9 – 7	добре
25	непогано, але зі значною кількістю недоліків	(D)	6	задовільно
10	виконання задовольняє мінімальні критерії	(E)	5 – 4	
–	потрібне повторне перескладання	(FX)	3	незадовільно
–	повторне вивчення дисципліни	(F)	2 – 1	

Рекомендована література

Основна

1. Баскаков А. Я. Методология научного исследования / А. Я. Баскаков, И. В. Туленков. М. : МАУП, 2004. – 215 с.
2. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень : підручник / М. Т. Білуха. – К. : АБУ, 2002. – 480 с.
3. Завьялова М. П. Методы научного исследования / М. П. Завьялова. – Томск : ТПУ, 2007. – 215 с.
4. Ковалев А. И. Прологомены к методам научным исследований : учебн. пособ. / А. И. Ковалев. – Х. : ВИД "ИНЖЕК", 2005. – 312 с.
5. Крушельницька О. В. Методологія наукових досліджень : навч. посібн. / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 192 с.
6. Панковская П. Я. Методология научных исследований : курс лекций / П. Я. Панковская. – Мн. : ООО "Информпресс", 2002. – 176 с.
7. Пушкар О. І. Основи наукових досліджень : конспект лекцій для студентів спеціальності 7.050209 усіх форм навчання / О. І. Пушкар, О. А. Єрмоленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 88 с.
8. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : навч. посібн. / В. І. Романчиков. – К. : ІЗМН, 1997. – 244 с.
9. Рузавин Г. И. Методология научного исследования: учебн. пособ. для вузов / Г. И. Рузавин. – М. : ЮНИТ-ДАНА, 1999. – 317 с.
10. Сопко В. В. Основы научных исследований : учебн. пособ. / В. В. Сопко. – К. : УМК ВО, 1990. – 148 с.
11. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – К. : Знання, 2005. – 309 с.

Додаткова

12. Абрамов В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень (дослідницькі та інноваційні процеси в державній службі) : навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисц. / В. І. Абрамов, В. Х. Арутюнов. – К. : КНЕУ, 2005. – 178 с.
13. Бор М. З. Основы экономических исследований: логика, методология, организация, методика / М. З. Бор. – М. : Дело, 1998. – 206 с.
14. Диалектика и системный анализ / под ред. Д. М. Гвишиани. – М. : Диалектика, 1993. – 336 с.

15. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібн. / М. С. Дороніна – 3-є вид., випр. і доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 120 с.

16. Кун Т. Структура наукових революцій / Т. Кун. – М. : Прогресс, 1975. – 288 с.

17. Перегудов Ф. И. Введение в системный анализ / Ф. И. Перегудов, Ф. П. Тарасенко. – М. : Наука, 1989. – 368 с.

18. Поппер К. Логика и рост научного знания / К. Поппер. – М. : Мысль, 1983. – 606 с.

19. Пуанкаре А. О науке / А. Пуанкаре. – М. : Наука, 1983. – 560 с.

20. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки / П. Фейерабенд. – М. : Наука, 1986. – 544 с.

Ресурси мережі Інтернет

21. <http://www.refine.org.ua/pageid-4859-1.html>.

22. <http://megarefs.org.ua/metodologiya-naukovogo-piznannya.html>.

23. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/courses/rob-pr/kostev-geol.htm>.

Зміст

Вступ	3
1. Компетенції та кваліфікаційні вимоги	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни	9
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	10
4. Плани лекцій	14
5. Плани семінарських занять	17
6. Плани практичних занять	20
7. Самостійна робота студентів	22
8. Контрольні запитання для самодіагностики	25
9. Індивідуальний план самостійної роботи	28
10. Індивідуально-консультативна робота	29
11. Методика активізації процесу навчання	30
12. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	32
13. Рекомендована література	38
13.1. Основна	38
13.2. Додаткова	38
13.3. Ресурси мережі Інтернет	39

